

Verhalen

Verhalen vertellen was voor de komst van de tv aan de orde van de dag. Het is al eeuwen een geliefde bezigheid. Veel van onze geschiedenis, zeker uit de periode voor de boekdrukkunst, is steeds van generatie op generatie doorverteld. Dit kon in de herberg of bij de open haard zijn, maar ook tijdens naamfeesten, bruiloften, doopfeesten, eerste communies of kerkelijke feestdagen. Tijdens kermissen en volksfeesten droegen rondreizende verhalenvertellers, minstrelen, draaiorgellieden en zangers al sinds de 13de eeuw de meest gruwelijke verhalen voor. Want er werd vooral graag naar spookverhalen geluisterd. Ook werd er in het verleden fel gestreden, bruto vermoord en flink geroofd. Dit spreekt natuurlijk erg tot de verbeelding en het is dan ook niet vreemd dat er talrijke verhalen ontstonden. Vooral sagen en dichtelijke volksverhalen over families, heksen, kabouters, weerwolven en vuurmannen waren populair. Gelukkig zijn deze verhalen vastgelegd door talrijke schrijvers en volkskundigen.

Een sage is een sterk verhaal:

- dat mondeling overgeleverd werd;
- dat met fantasie werd aangedikt;
- dat een historische kern bevat;
- dat gesitueerd is in tijd en ruimte;
- dat geloofwaardig overkomt.

Een legende is een verhaal:

- dat een religieus onderwerp heeft;
- dat een heilige of een gewijd voorwerp in de hoofdrol heeft;
- dat een precieze situering in tijd en ruimte geeft;

- dat op een aangename manier laat zien dat het juiste geloof veel bescherming biedt in het leven.

De Teijheksen

De onderaardse wereld waarin mijnwerkers leefden, had voor velen onder hen steeds iets geheimzinnigs. Voor sommigen bleef het hun hele loopbaan een beetje angstaanjagend. Wazig door het altijd aanwezige kolenstof, schemerig door de schaarse verlichting, werden pijlers, gangen en schachten het ideale decor voor allerlei verhalen en figuren. Kleine, soms onverklaarbare voorvallen gingen een eigen leven leiden. Met eigen geheimzinnige gestalten die dan ook regelmatig 'gezien' werden. Van 'dwaallichten' tot 'heksen'; ze doken allemaal op. Wanneer in een pijler alles verkeerd liep werd dan wel eens gezegd: 'De teijheks heeft er op gezeten'. Een 'teij' is een verbastering van het Franse woord 'taille' voor kolenpijler. In sommige mijnen zei men in het zelfde geval ook wel eens dat 'Kasper langs was geweest'. Een uitdrukking die uit de Duitse mijnen kwam, waar deze Kasper dezelfde geheimzinnige rol speelde als de 'teijheks'. Men liet jonge veertienjarige mijnwerkertjes tijdens hun eerste ondergrondse werkdagen met deze figuren als het ware de vuurdoop ondergaan.

De Bokkenrijders

De Bokkenrijders zouden over een ketting bezitten, die wanneer hij om een gebouw gespannen werd, de deuren vanzelf liet opengaan. Met behulp van deze ketting hebben de Bokkenrijders geprobeerd om de Mariakapel bij Schilberg te beroven. Echter telkens als ze

hun ketting om de kapel wilden spannen, bleken ze één schakel tekort te komen. De Bokkenrijders kregen hierdoor de deuren van de kapel niet open en hierdoor bleef de kapel gespaard.

De ziel van Reginald

Twee broers zijn verliefd op hetzelfde meisje; Alix. Het meisje kiest voor de ene broer, Waleram. Reginald, de andere broer, is daar zo woedend over dat hij zowel Waleram als Alix vermoord. Hierna krijgt hij spijt van zijn daad en gaat naar een kluizenaar. Deze vraagt aan God hoe Reginald boete moet doen. Reginald moet lopen tot een oceaan, begeleid door twee geesten. Daar zal hij aan boord worden genomen van een zwart schip, waar de geesten voor eeuwig om zijn ziel dobbelen. Dit spookschip wordt zes eeuwen later nog gezien op de Noordzee. Bij het kasteel Valkenburg (de huidige kasteelruïne, waar de moord heeft plaatsgevonden, zou het nu nog spoken...

Week van de geschiedenis

Van zaterdag 11 t/m vrijdag 19 oktober wordt de nationale 'Week van de Geschiedenis' gehouden met als thema: Verhalen van Nederland. Rijckheyt, Thermenmuseum,

Kasteel Hoensbroek, de Openbare bibliotheek Heerlen en enkele historische verenigingen organiseren tijdens deze week tal van activiteiten rondom dit thema. Bezoek vooral het geschiedenisweekend op zaterdag 11 en zondag 12 oktober bij Rijckheyt, Thermenmuseum en Kasteel Hoensbroek.

MEER INFORMATIE

Het Stadsarchief Heerlen, sinds 1924 gemeentearchief van Heerlen, is met ingang van april 2006 Rijckheyt geworden. Zij is het gemeentearchief voor Brunssum, Heerlen, Nuth, Simpelveld, Voerendaal en Gulpen-Wittem. De studiezaal van Rijckheyt is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 12.00 tot 16.00 uur. In de maanden juli en augustus zijn wij op zaterdag gesloten. Kijkt u eens op www.rijckheyt.nl voor meer informatie.

Rijckheyt
centrum voor
regionale geschiedenis